

УДК: 615.015.32 (038) + 615.015.32 : 378.1

■ Л.П. Гуцол, к. мед. н., доц. каф. внутрішньої та сімейної мед.
Т.М. Козименко, к. мед. н., доц. каф. фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформ. мед.

■ *Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Київський медичний університет Української асоціації народної медицини*

СЛОВНИК ГОМЕОПАТИЧНИХ ТЕРМІНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ГОМЕОПАТІЇ”

Сьогодні в Україні стоїть завдання покращення якості надання первинної медичної допомоги, реабілітації та профілактики методами народної та нетрадиційної медицини (НіНМ), упередження некомпетентному її використанню. Такі заходи сприятимуть підвищенню рейтингу НіНМ і рівня довіри до фахівців цієї області медицини, зниженню захворюваності населення України, відродженню здорового генотипу нації [5].

Одним із шляхів реалізації цього завдання є підвищення якості підготовки лікарів в області НіНМ, зокрема гомеопатії – найрозповсюдженого методу НіНМ в Європі [1, 2].

Курс “Основи гомеопатії” студентам вищих медичних навчальних закладів за програмою, затвердженою МОЗ України (2008 р.), викладається у Дніпропетровську, Донецьку, Києві, Львові, Одесі, Сімферополі, Вінниці [2] висококваліфікованими фахівцями. Однією із методологічних проблем курсу гомеопатії залишається відсутність сьогодні підручника з даного предмету, який би у зрозумілому вигляді, доступній та зручній для студента формі висвітлював програмні теми.

Здається доцільним навести нижче словник понять і термінів, які використовують у гомеопатії. Даний словник ретельно розроблений на основі нормативних документів, монографій та статей провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців в області гомеопатії [4, 6-12]. При створенні даного словника ставилось за мету забезпечення однозначного розуміння гомеопатичних термінів як серед викладачів гомеопатії, так і серед студентів, що сприятиме істотному підвищенню якості викладання дисципліни.

АЛОПАТІЯ – **АЛОПАТИЧНА МЕДИЦИНА** – медикаментозна терапія, основана на принципі протилежності лікувального впливу патологічному процесу.

АНТИДОТ ГОМЕОПАТИЧНИЙ – *гомеопатичний лікарський засіб*¹, здатний усунути дію іншого гомеопатичного препарату.

ВИПРОБУВАННЯ ЛІКІВ – **ПРОВІНГ** – принцип *гомеопатії*, який полягає в обов'язкових клінічних випробуваннях субстанції, що використовуються для приготування го-

меопатичних ліків, у субтоксичних дозах на здорових людях-добровольцях з метою вивчення *медикаментозного патогенезу* даної лікарської субстанції.

ГЕРІНГА ЗАКОН (Правило, закон вилікування) – відкриті С. Ганеманом і остаточно сформульовані К. Герінгом закономірності динаміки симптомів при правильному проведенні гомеопатичної терапії: зсередини назовні, зверху вниз, від життєво важливіших органів до менш значущих, у зворотному порядку до появи симптомів.

ГОМЕОПАТІЯ (Класична) – система медичної практики, метою якої є методологічне поліпшення рівня здоров'я організму шляхом призначення *випробуваних* лікарських засобів, виготовлених методом *потенціювання* і підібраних суворо індивідуально відповідно до *закону подібності*.

ГОМЕОПАТІЇ ДОКТРИНА – закони і принципи, що визначають *гомеопатію* як терапевтичну систему: обов'язкове вивчення лікарських субстанції шляхом *випробування* їх на здорових людях-добровольцях, *закон подібності*, індивідуалізація призначень, *мала доза*, *динамізація*, *життєва сила*, цілісність організму, *конституціональний медикаментозний тип*, *сукупність симптомів*, виліковність, *теорія міазмів* та ін.

ГОМЕОПАТИЧНИЙ (Лікарський) **засіб** – простий гомеопатичний (Лікарський) **ЗАСІБ** – **ГОМЕОПАТИЧНИЙ** (Лікарський) **МОНОПРЕПАРАТ** – лікарський засіб, виготовлений за правилами *гомеопатичної технології* з однієї субстанції, картина впливу якої на організм вивчена у дослідженнях на здорових людях-добровольцях і описана в *Матеріа Медика* у вигляді *медикаментозного патогенезу*.

ГОМЕОПАТИЧНІ ЛІКАРСЬКІ ФОРМИ – форми випуску *гомеопатичних лікарських засобів* (гранули, тритурації, таблетки, сиропи, розчини, розчини для ін'єкцій, настоянки, мазі, масла, свічки, *оподельдоки*, спреї).

ГОМОТОКСИКОЛОГІЯ – терапія за методикою Реккевеґа, основана на використанні *комплексних гомеопатичних лікарських засобів* відповідно до фази гомотоксикозу.

ДИНАМІЗАЦІЯ (див. *Потенціювання*).

ДІАГНОЗ ГОМЕОПАТИЧНИЙ МЕДИКАМЕНТОЗНИЙ – медичний висновок про стан

¹ Трактання всіх термінів, виділених курсивом, наведено у даному словнику

здоров'я і захворювання індивідуума, оснований на інтегральній оцінці його конституціональних особливостей, симптомів захворювання і виражений, відповідно до закону подібності, назвою певного гомеопатичного моно препарату.

ДОЗА – кількість гомеопатичного лікарського засобу, що призначається на один прийом, і частота його приймання.

ДРЕНАЖНИЙ ЗАСІБ – гомеопатичний лікарський монопрепарат, що призначається з метою виведення з організму чужорідних хімічних речовин і токсичних продуктів метаболізму.

ЖИТТЄВА СИЛА (поняття, прийняте у віталізмі) – енергетична складова будь-якого живого організму, яка відрізняє його від неживого об'єкта з таким самим матеріальним складом, оживляє (одухотворяє) організм, забезпечує гармонійну діяльність його органів і систем, а також здатність організму чинити опір патогенному впливу зовнішнього середовища.

ЗАГОСТРЕННЯ МЕДИКАМЕНТОЗНЕ (Гомеопатичне) – транзиторне короточасне погіршення стану хворого, яке полягає у збільшенні вираженості проявів захворювання на початку курсу приймання гомеопатичного лікарського засобу. Подібне явище описане при бальнеотерапії, грязелікуванні і деяких інших видах натуропатичного лікування.

ЗАКОН (Принцип) ПОДІБНОСТІ – основний закон гомеопатії, згідно з яким субстанція, здатна провокувати розвиток певних симптомів у здоровому організмі, діє як впливовий чинник на хворий організм, в якому виявляються подібні симптоми, незалежно від того, що є причиною даного захворювання.

ЗАХВОРЮВАННЯ ХРОНІЧНЕ (див. Хвороба істинно хронічна).

ІЄРАРХІЯ СИМПТОМІВ – структурована сукупність симптомів, в якій більш значущі симптоми передують менш значущим, і з урахуванням якої ведеться пошук гомеопатичного лікарського засобу.

ІЗОПАТІЯ – методика лікування із застосуванням гомеопатичних лікарських засобів згідно з принципом тотожності.

КОМПЛЕКСИЗМ – терапевтичний напрям (вид терапії), в якому лікування проводиться комплексними гомеопатичними препаратами.

КОМПЛЕКСНИЙ ГОМЕОПАТИЧНИЙ ПРЕПАРАТ – комплексний гомеопатичний лікарський засіб – лікарський засіб, який складається з кількох простих гомеопатичних лікарських засобів (монопрепаратів).

КОНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ГОМЕОПАТИЧНИЙ ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ – гомеопатичний препарат, що призначається відповідно до конституціонального медикаментозного типу пацієнта.

КОНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИКАМЕНТОЗНИЙ ТИП – тип пацієнтів, найбільш чутливих до певних гомеопатичних ліків, конституція і сукупність симптомів яких подіб-

на до медикаментозного патогенезу певного гомеопатичного лікарського засобу.

КОНСТИТУЦІЯ – сукупність відносно стійких психічних, функціональних і морфологічних властивостей організму людини, які обумовлені спадковістю і впливами зовнішнього середовища і визначають реактивність організму.

МАЛИХ ДОЗ ПРИНЦИП – принцип гомеопатії, згідно з яким для лікування з урахуванням закону подібності лікарські субстанції застосовують у надмалих дозах.

МАТЕРІА МЕДИКА (лат. *Materia Medica*) – гомеопатичне лікознавство, основний довідковий посібник у гомеопатії, який є збірником медикаментозних патогенезів.

МОДАЛЬНІСТЬ – чинник (умова) зовнішнього або внутрішнього середовища, який обумовлює появу/зникнення симптомів і зміну (посилення чи ослаблення) їх вираженості.

МОДАЛЬНІСТЬ ЗАГАЛЬНА – чинник (умова) зовнішнього або внутрішнього середовища, який викликає зміну (погіршення або поліпшення) загальних симптомів пацієнта, тобто симптомів, у реалізації яких беруть участь всі органи і системи організму.

МОДАЛЬНІСТЬ ЛОКАЛЬНА – чинник (умова) зовнішнього або внутрішнього середовища, який обумовлює зміну (погіршення або поліпшення) симптомів з боку органа, тканини або окремої ділянки організму.

МОНОПРЕПАРАТ ГОМЕОПАТИЧНИЙ (Лікарський) (див. Гомеопатичний лікарський засіб).

НАСТОЯНКА ОСНОВНА (Матрична) – **ТИНКТУРА МАТРИКАРІЯ** – ФІТА – первинна стандартизована настоянка, приготвлена з лікарської сировини за правилами гомеопатичної технології.

НОЗОД – специфічний гомеопатичний лікарський засіб, сировиною для виготовлення якого слугують патологічні клітинні продукти, нездорові або заражені тканини, патологічні виділення хворих тварин або хворої людини (наприклад, гній).

ОПОДЕЛЬДОК – рідка гомеопатична лікарська форма (мил'яний спиртовий розчин) для зовнішнього застосування (для компресів, розтирань і т.п.).

ОРГАНОТРОПНИЙ ПРЕПАРАТ (Засіб) – гомеопатичний монопрепарат, який має тропність до певних органів (тканин) організму.

ОРГАННИЙ ПРЕПАРАТ (Органопрепарат) – лікарський засіб, приготований за правилами гомеопатичної технології з органів або тканин здорових тварин (наприклад, суїс-органні препарати готують з органів свині).

ПАТОГЕНЕЗ МЕДИКАМЕНТОЗНИЙ (Гомеопатичний) – сукупність симптомів, які спостерігаються при випробуванні субтоксичної дози лікарської субстанції на здорових людях-добровольцях (і/або відома з токсикології) і підтверджена результатами лікування хворих відповідними гомеопатичними ліками;

показання до застосування *гомеопатичного лікарського засобу*, виготовленого з випробуваної субстанції.

ПЛЮРАЛІЗМ – напрям *гомеопатії*, в рамках якого хворому призначають декілька *простих гомеопатичних лікарських засобів (монопрепаратів)*, кожен з яких приймають у різний час.

ПОЛІХРЕСТ – *гомеопатичний монопрепарат*, що проявляє широкий (заєсесяжний) спектр дії на організм, оскільки приготований з лікарської субстанції, яка при випробуванні на здорових людях (або при прийманні в отруйних дозах) впливає на переважну більшість органів і систем організму.

ПОТЕНЦІЯ – ступінь *розведення* і струшування лікарської субстанції (для рідких форм) або розтирання (для нерозчинних форм). Термін застосовується також для позначення кількості маніпуляцій (кроків потенціювання), проведених у процесі приготування даного гомеопатичного препарату (сін. *розведення*).

ПОТЕНЦІЮВАННЯ (ДИНАМІЗАЦІЯ) – спосіб приготування *гомеопатичних лікарських засобів* шляхом послідовного багаторазового *розведення та інтенсивного струшування* розчинних субстанцій і тривалого розтирання нерозчинних субстанцій, що активізує їх лікувальні властивості.

ПРИНЦИП ТОТОЖНОСТІ – окремий випадок *закоу подібності*; припускає призначення *гомеопатичних ліків* на основі формальної ідентичності причинного фактора захворювання і лікарської субстанції препарату. Наприклад, призначення гомеопатичних препаратів ртуті при гострій ртутній інтоксикації.

ПРОСТІЙ ГОМЕОПАТИЧНИЙ ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ (див. Гомеопатичний лікарський засіб).

ПРОВІНГ (див. Випробування ліків).

РАНЖИРУВАННЯ СИМПТОМІВ – процес побудови *ієрархії симптомів*.

РЕПЕРТОРИЗАЦІЯ – процес пошуку, підбору *гомеопатичного лікарського засобу* за допомогою *реперторіума*, проведений за певними правилами з урахуванням *ранжирування симптомів*, їх *ієрархії*.

РЕПЕРТОРІУМ – РЕПЕРТОРІЙ – гомеопатичний довідник, в якому *гомеопатичні лікарські засоби (монопрепарати)* рубрифікуються за симптомами.

РОЗВЕДЕННЯ ГОМЕОПАТИЧНЕ – один з етапів гомеопатичної технології, що полягає у послідовному зменшенні концентрації вихідної лікарської субстанції в розчині у процесі його багаторазового розбавлення. Термін застосовується також для позначення кількості маніпуляцій (кроків потенціювання), проведених у процесі приготування даних гомеопатичних ліків (сін. *потенція*).

РОЗТИРАННЯ – ТРИТУРАЦІЯ – *гомеопатична лікарська форма*, приготувана шляхом розтирання лікарської субстанції; початковий етап процесу виготовлення гомеопатичних ліків з твердої нерозчинної субстанції.

САРКОД – специфічний *гомеопатичний лікарський засіб*, сировиною для приготування якого можуть бути свіжі органи (здорові клітинні продукти), витяжки із залоз і тканин здорових тварин (свиней, овець, великої рогатої худоби), фізіологічні виділення здорової людини або здорових тварин, зокрема молоко і отрути.

СИМПТОМ КЛЮЧОВИЙ – об'єктивний симптом пацієнта, який є високо специфічним для патогенезу певного *гомеопатичного препарату* і має вирішальне значення для формулювання *гомеопатичного медикаментозного діагнозу*.

СИМПТОМ ОБ'ЄКТИВНИЙ – будь-яка ознака, яку лікар отримує завдяки своїм органам чуття в ході обстеження хворого (огляду, пальпації, перкусії, аускультації) або результат лабораторного/інструментального дослідження, що свідчить про наявність у людини будь-якого захворювання.

СИМПТОМ ПАТОГНОМОНІЧНИЙ – об'єктивний симптом хвороби, високо специфічний для конкретної нозологічної форми і нозологічного діагнозу.

СИМПТОМ ПОВНОЦІННИЙ – суб'єктивний симптом, який включає локалізацію і ретельну характеристику відчуттів пацієнта, причину їх виникнення або супутні обставини, модальність. Повноцінним може бути будь-який локальний, загальний соматичний і психічний симптом.

СИМПТОМ СУБ'ЄКТИВНИЙ – очевидна для самого хворого або оточуючих людей ознака захворювання; є одним із чинників, які змушують людину звернутися по допомогу до лікаря

СІРОВИНА ГОМЕОПАТИЧНА – речовини, субстанції, продукти рослинного, мінерального, тваринного або мікробного походження, фізіологічні виділення тварин і людини, інші біологічні субстрати і (рідше) синтетичні речовини, які використовуються для приготування *гомеопатичних лікарських засобів*.

СУКУПНІСТЬ СИМПТОМІВ – унікальний набір симптомів з усіх рівнів організму конкретного пацієнта, не завжди об'єднаних єдиною логічною ниткою (спільним патогенезом), що використовується в гомеопатії для пошуку подібного *гомеопатичного лікарського засобу*.

ТЕХНОЛОГІЯ ГОМЕОПАТИЧНА – описана в Державній Фармакопеї України, Європейській Фармакопеї, Німецькій Гомеопатичній Фармакопеї (GHP), Гомеопатичній Фармакопеї США (HPUS), Британській Гомеопатичній Фармакопеї (BHP), Гомеопатичній Фармакопеї Швеції.

ТИНКТУРА МАТРИКАРІЯ (див. Основна (Матрична) – Фіта).

ТРИТУРАЦІЯ (див. Розтирання).

УНІЦІЗМ (Унітаризм) – напрям *гомеопатії*, в рамках якого лікування проводять одним *простим гомеопатичним лікарським засобом (монопрепаратом)*.

ФАРМАКОПЕЯ ГОМЕОПАТИЧНА – система наукових знань про способи приготування

і методики контролю якості *гомеопатичних ліків*; збірник обов'язкових стандартів і положень, що нормують на державному рівні вимоги до якості *гомеопатичних лікарських засобів*.

ФІТА (див. Настоянка основна – матрична).
ХВОРОБА ІСТИННО ХРОНІЧНА – ЗАХВОРЮВАННЯ ХРОНІЧНЕ – тривале, повільно прогресуюче захворювання, яке не має тенденції до спонтанного вилікування.

ХОЛІСТИЧНА МЕДИЦИНА – медицина, що сприймає людину як цілісне явище природи, в усіх її взаємозв'язках із довкіллям; є протилежністю фрагментарній медицині. *Гомеопатія класична*, по суті своїй, є медицина холістична.

Література

1. Гарник Т.П., Козыменко Т.Н., Киркилевская Л.Н. Современное развитие гомеопатии как метода комплементарной и альтернативной медицины // *Фитотерапия. Часопис*, 2008. – № 2. – С. 3-7.
2. Гуцол Л.П. Курс "Основы гомеопатии" як крок до інтеграції гомеопатії у національну систему охорони здоров'я України // *Тези Першого Національного конгресу "Народна медицина в Україні"*. – Київ, 2009. – С. 25-26.
3. Державна фармакопея України. Перше видання. Довповнення I. Гомеопатичні лікарські засоби. – Київ, 2004. – С. 491-494.
4. Иванов А.П. *Materia Medica, история и практика использования биотерапевтических средств (нозодов, саркодов и органолепепаратов) в гомеопатической и интегративной медицине.* – Одесса: Астропринт, 2002. – 440 с.
5. Князевич В.М. Народна і нетрадиційна медицина України: сьогодні і майбутнє // *Тези Першого Національного конгресу "Народна медицина в Україні"* – Київ, 2009. – С. 3-4.
6. Основы гомеопатической фармации / А.И. Тихонов,

Висновки

1. Використання у навчальному процесі наведеного словника гомеопатичних термінів, завданням якого є виконання інформативної, комунікативної та нормативної функції, сприятиме покращанню взаєморозуміння та взаємодії педагогів, студентів, лікарів.
2. Однозначне розуміння гомеопатичних термінів серед викладачів забезпечить суттєве підвищення якості освіти в області такого методу НіНМ як гомеопатія.

- С.А. Тихонова и др.; Под ред. А.И. Тихонова. – Х.: Изд-во НФАУ; Золотые страницы, 2002. – 574 с.
7. Песонина С.П., Трегубова Е.С, Долинина Л.Ю. и др. Словарь для преподавателя гомеопатии: термины, определения, понятия. – СПб: СПбГМА им. И.И. Мечникова, 2007. – 68 с.
8. Попова Т.Д., Зеликман Т.Я. Гомеопатическая терапия. – К.: Здоров'я, 1990. – 240 с.
9. Туманов В.А., Чекман І.С., Ветютнева Н.О., Грищенко О.М., Мошич О.П. Гомеопатичні лікарські засоби, особливості технології виготовлення, принципи застосування, вимоги при реєстрації. *Методичні рекомендації* // *ВІСНИК фармакології та фармацевції.* – 2007. – № 7. – С. 54-64.
10. Herbert A. Roberts. *The Principles and Art of Cure by Homeopathy. Third Edition.* – B. Jain Publishers (P) Ltd. – New Delhi, 2005. – 325 p.
11. *Homeopathy in Europe. Developing standards for professional practice of homeopathy in the European Union.* – European Committee for Homeopathy, 1994. – 56 p.
12. <http://www.homeopathyeurope.org>

Надійшла до редакції 02.10.2009

УДК: 615.015.32 (038) + 615.015.32 : 378.1

Л.П. Гуцол, Т.М. Козыменко

СЛОВАРЬ ГОМЕОПАТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА "ОСНОВЫ ГОМЕОПАТИИ"

Ключевые слова: гомеопатия, терминология, словарь, преподавание

Авторами приведен словарь гомеопатических терминов (глоссарий), выполняющий информативную, коммуникативную и нормативную функции. Однозначное понимание гомеопатических терминов будет способствовать улучшению взаимопонимания между педагогами, студентами, врачами, поможет существенно повысить качество преподавания такого метода нетрадиционной медицины как гомеопатия.

L.P. Gytzol, T.M. Kozymenko

THE GLOSSARY OF HOMEOPATHIC TERMS AS THE IMPORTANT COMPONENT OF TEACHING HOMEOPATHY

Key words: homeopathy, terminology, glossary, education

The authors represent "The Glossary of Homeopathic Terms". Its task is the realization of the informative, communicative and normative functions. The synonymous comprehension of the homeopathic terms will favour the improvement of the interaction between teachers, students and practitioners and provide the significant enhance of the quality of the education in the field of such as important CAM method as homeopathy.

